

Väestöliitto

**MONIKULTTUURINEN OSAAMISKESKUS
KOTIPUU**

Toimintakertomus 2009

TOIMINTAYMPÄRISTÖ

Globaalin maailman muutokset heijastuvat myös Suomeen suuntautuvaan maahanmuuttoon. Talouskriisi on vähentänyt työperustaista maahanmuuttoa, samalla kun kriisit eri puolilla maailmaa tuottavat yhä enemmän pakolaisuutta.

Järjestöillä on tärkeä rooli vastata nopeasti uusiin ja muuttuviin haasteisiin. Erityisesti kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevien tarpeiden tunnistaminen ja niihin vastaaminen on tärkeää.

Maahanmuutto on merkittävä väestöllinen tekijä Suomessa, vaikka luvut ovatkin vielä vähäisiä muuhun Eurooppaan verrattuna. Muuta kuin kotimaisia kieliä äidinkielenään puhuvien väestöosuus on nyt noin 4 % (n. 220 000 henkilöä). Vuonna 2008 Suomessa oli noin 32 000 perhettä, joissa lasten kummatkin (tai ainoa) vanhempi puhui äidinkielenään vierasta kieltä. Lisäksi ns. kahdenkulttuurin perheitä, joissa toinen vanhemmista oli suomea/ruotsia puhuva, oli noin 38 000.

Suomella on vielä todellinen mahdollisuus tuottaa kotouttamista tukevia sosiaalisia innovaatioita ja profiloitua maana, jossa maahanmuuttoon liittyvät sosiaaliset ongelmat on minimoitu ja jossa maahanmuutto toimii osaratkaisuna ikääntyvän yhteiskunnan haasteiden ratkaisemisessa. Maahanmuuttoon liittyviä kysymyksiä käsitellään mm. nykyisessä hallitusohjelmassa sekä useissa muissa valtakunnallisissa ohjelmissa. Sisäasiainministeriössä on käynnissä kotouttamislain uudistustyö. Ministeri Astrid Thors on todennut alueellisen kotouttamistoiminnan sisällönohjauksen tarpeen. Tätä tehtävää Väestöliiton Monikulttuurinen osaamiskeskus voi osaltaan toteuttaa.

TOIMINTA-AJATUS

Väestöliiton Monikulttuurinen osaamiskeskus osallistuu monikulttuurisen yhteiskunnan kehittämiseen edistämällä maahanmuuttajien kotoutumista. Monikulttuurisen osaamiskeskuksen erityisalaa on perheiden, lasten ja nuorten kotoutuminen ja hyvinvointi.

Osaamiskeskus tuottaa materiaaleja ja kotouttamistyötä tukevia hyviä käytäntöjä ja juurruttaa niitä kouluttamalla julkisen sektorin ammattilaisia ja kolmannen sektorin toimijoita. Sosiaali-, terveys- ja opetusalan ammattilaisten konsultaatio, maahanmuuttajien erikielinen neuvonta ja vertaisryhmätoiminta sekä yleinen tiedottaminen kotouttamiseen liittyen on myös osa toimintaa. Lisäksi osaamiskeskus vaikuttaa maahanmuuttoon ja kotouttamiseen liittyvään politiikkaan ja lainsäädäntöön.

VAIKUTTAMINEN

Vaikuttamistyö Lapsiasianneuvottelukunnassa ja Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelman Syrjäytymisen ehkäisy –työryhmässä jatkuu. Kotouttamislain uudistamiseen liittyvää keskustelua on seurattu aktiivisesti ja osaamiskeskuksen edustajia on mukana sisäasiainministeriön lakiuudistukseen liittyvässä yhdenvertaisuus –työryhmässä. Osaamiskeskuksen henkilökunta on edustettuna myös useiden muiden järjestöjen hankkeiden ohjausryhmissä.

Vuoden aikana kirjoitettiin 12 lausuntoa, kannanottoa tai artikkelia kotoutumiseen ja kotouttamiseen liittyen.

PALVELUT

Palvelutoiminta tarjoaa korkeatasoista, palveluihin ohjaavaa neuvontaa erikielisille alkuvaiheen kotoutujille. Sen lisäksi se toimii 'tuntosarvena' maahanmuuttajalasten, -nuorten ja -perheiden arjen realiteetteihin.

Osaamiskeskuksen antamiin palveluihin kuuluu:

- maahanmuuttajille suunnattu erikielinen neuvonta (387 kertaa)
- ammattihenkilöstölle annettu konsultaatio ja tiedottaminen (345 kertaa)
- osaamiskeskuksen työntekijöiden ohjaamat vertaistuenryhmät (20 tapaamista)

TAULUKKO: Monikulttuurisen osaamiskeskuksen toimintojen kehittyminen lukuina

KOHDERYHMÄ:	2003-2005	2006-2008	2009	YHTEENSÄ
Maahanmuuttajat				
Asiakastyö	100	35	-	135 hlöä
Neuvonta	350	480 (sis. myös as tapaamiset	387	1017 krt
Vertaisryhmät	17/70/85	31ryhmää/ 155 tapaamista 252 hlöä	5 ryhmää/20 tapaamista/49 hlöä	53 ryhmää/245 tapaamista/ 386 hlöä
Seminaarit tms.		1400	158	1558
Vertaisohjaaja ohjaajakoulutus		9	17	26

KOHDERYHMÄ:	2003- 2005	2006-2008	2009	YHTEENSÄ
Ammattihenkilöstö				
Konsultaatio ja tiedotus	700	680	345	1725 krt
Koulutukset, alustukset ja toimintamallien siirtäminen	4000	7500	3176 +vertais- ohjaajakoulut. 70 osallistujaa	14 756 hlöä (sis. 70 vertais- ohjaajakoul.)
Työnohjaus	9	62	-	71 krt
Lausunnot, kannanotot, artikkelit	15	24	12	51 kpl

Palvelujen kysyntä on suurta ja tarjonnan pitäminen kohtuullisissa rajoissa on haasteellista. Riskinä on, että palvelutoiminta vie liikaa resursseja kehittämis- ja vaikuttamistyöltä. Vuonna 2009 Osaamiskeskuksen palvelutoimintaan saatiin onneksi lisäresursseja EU:n Kotouttamisrahaston tuella. *Welcome Immigrant* –hankkeessa on kehitetty uutta FINFO-toimintamallia.

FINFO-toimintamalli koostuu maahanmuuttajille suunnatusta puhelin- ja sähköpostineuvonnasta sekä nettisivuista ja ammattihenkilöstölle kohdennetusta palveluportaalista. Viidellä kielellä toimiva FINFO-puhelinneuvonta aloitti toimintansa joulukuussa.

Aiempaan, RAY:n tuella toimivaan neuvontaan verrattuna FINFO-palvelu keskittyy tietoa antavaan ja palveluihin ohjaavaan yleiseen neuvontaan, kun taas RAY-rahoituksella toimiva neuvonta antaa tukea perhe- ja lastenkasvatuskysymyksissä. Toimintamalli tuottaa valtakunnallista neuvontapalvelua etenkin alkuvaiheen kotoutujille. Sen kautta Osaamiskeskus saa myös olennaista tietoa maahanmuuttajien tiedon ja neuvonnan yleisistä tarpeista oman kehittämistyönsä pohjaksi.

VERTAISRYHMÄTOIMINTA

Vertaisryhmätoiminnan kehittäminen Monikulttuurisessa osaamiskeskuksessa alkoi vuonna 2004 pilottitoimintana Espoon kaupungin kanssa. Pilottiryhmätoiminnan jälkeen julkaistiin ryhmänohjaajan käsikirja *'Monikulttuuriset vertaisryhmät. Ohjaajan opas. Ryhmämalli pikkulapsiperheiden vanhemmille'* (Alitolppa-Niitamo, Novitsky & Moallin). Pilottitoimintaa jatkettiin sen jälkeen eri koulujen kanssa yhteistyössä ja vuonna 2007 julkaistiin seuraava osa, *'Monikulttuuriset vertaisryhmät. Ohjaajan opas. Ryhmämalli kouluikäisten lasten vanhemmille'* (Alitolppa-Niitamo & Sirkiä). Monikulttuurinen osaamiskeskus on organisoinut ja ohjannut kymmeniä ryhmiä, joihin on osallistunut yhteensä lähes 400 erikielistä vanhempaa. Ohjaajanoppaat, joita on myyty laajasti Väestöliiton Nettikaupan kautta, ovat toimineet muiden ryhmien järjestäjien tukena. Tällä hetkellä ei ole tarkkaa kuvaa siitä miten paljon oppaiden mukaisia ryhmiä on järjestetty ilman Osaamiskeskuksen omaa panosta, mutta oppaita on myyty useita satoja. Muita toimijoita on tuettu ryhmien järjestämisessä myös 16 tunnin mittaisella *Vertaisryhmänohjaajan koulutuksella*.

Vuonna 2009 Osaamiskeskuksessa alkoi EU:n Pakolaisrahaston *Vertaistukea pakolaisille* –hanke, jonka tuella juurrutetaan vertaisryhmätoimintaa kunnallisen ja 3.sektorin yhteistyöksi. Tavoitteena on saada vertaisryhmätoiminta osaksi kuntien kotouttamistoimintaa ja luoda maahanmuuttajayhdistyksille palvelutuottajamallia tässä toiminnassa.

KOULUTUS

Vuonna 2009 erilaisia alustuksia sekä koulutuksia oli 197 kertaa, joihin osallistui yhteensä n. 3200 kuulijaa. Aiemmasta suunnitelmasta poiketen varhaiskasvatukseen suuntautuvan koulutuksen sijasta koulutukset kohdentuivat VEPA-hankkeen tukemana erityisesti vertaisryhmämallin juurruttamiseen kuntiin ja vapaaehtoistyöhön. Vertaisryhmäohjaajakoulutuksiin (16 h) osallistui noin 70 henkilöä.

TUTKIMUS

Väestöliiton Väestöntutkimuslaitoksen ja THL:n konsortio sai Suomen Akatemian Lapsuuden terveys ja hyvinvointi –tutkimusohjelmasta rahoituksen ETNOKIDS – hankkeelle, jonka suunnittelussa ja tutkimustulosten hyödyntämisessä Monikulttuurinen Osaamiskeskus on osallisena. Tuloksia tullaan aikanaan hyödyntämään Osaamiskeskuksen koulutustoiminnassa sekä toiminnan suuntaamisessa maahanmuuttajataustaisiin nuoriin.

Vertaisryhmätoiminnan vaikuttavuuden arviointiin etsitään uutta toteuttajatahoa, sillä Turun yliopiston Opettajakoulutuslaitos ei pystynyt arviointia toteuttamaan opinnäytetyönä.

YHTEISTYÖ JA SIDOSRYHMÄTAHOT

Osaamiskeskus osallistuu Lastensuojelun Keskusliiton Maahanmuuttajalapset-toimikuntaan sekä lastensuojeluun liittyvän materiaalin levittämiseen niiden valmistuttua. Muita yhteistyötahoja on ollut Ihmisoikeusliiton MoniNainen-hanke, MLL:n Amoral-hanke ja

Helsingin kaupungin Chili-hanke. Osaamiskeskuksen edustajia toimii myös eri järjestöjen ohjausryhmissä.

Monikulttuurinen Osaamiskeskus on toiminut yli kaksi vuotta Monikulttuurinen Lapsen Etu –verkoston puheenjohtajana ja organisoivana tahona. Verkostoon kuuluu yli 20 kansalaisjärjestöä, jotka tiedottavat toisiaan ajankohtaisista asioista sekä tekevät halutessaan yhteistä vaikuttamistyötä.

Väestöliitossa yhteistyötä on ollut Parisuhdekeskuksen, Väestöntutkimuslaitoksen, Seksuaaliterveysklinikan ja Kansainvälisen työn yksikön kanssa.

VOIMAVARAT

Vuoden lopussa yksikössä työskenteli Raha-automaattiyhdistyksen rahoituksella neljä henkilöä sekä EU:n Pakolaisrahaston rahoituksella yksi henkilö ja EU:n Kotouttamisrahaston rahoituksella 2,5 henkilöä. Vuoden lopussa Osaamiskeskuksessa puhuttiin 12 kieltä: arabia, dari, englanti, farsi, ranska, ruotsi, somali, sorani, suomi, tataari, turkki ja venäjä.

Vuoden 2009 tavoitteet toteutuivat vaikuttamistoiminnan, palvelujen ja koulutusten suhteen, koska tähän toimintaan suunnattu rahoitus pysyi ennallaan. Koulutuksissa keskityttiin vertaisryhmätoiminnan juurruttamiseen, eikä varhaiskasvatukseen kuten alun perin suunniteltiin.

Uudet suunnitellut toiminnot, joiden piti kohdentua nuoriin ja seksuaaliterveyteen, eivät toteutuneet aiotussa laajuudessa, sillä anottua rahoitusta ei toimintoihin saatu. Seksuaaliterveyteen liittyen osallistuttiin kuitenkin Väestöliiton *Maahanmuuttajat ja seksuaaliterveys* –kartoitukseen toteutukseen.

Vertaistukitoimintaa ja maahanmuuttajien neuvontaa voitiin kehittää ja tehostaa Euroopan Unionin kautta saaduilla kahdella hankerahoituksella, joita tuettiin RAY:n rahoittamalla kansallisella osuudella.